

NÉPRAJZI HÍREK

Beszámoló a debreceni néprajzi symposionról

A Debreceni Néprajzi Intézet 1962. szept. 24—25-én néprajzi symposiont rendezett az Egyetem és a MTA I. osztálya támogatásával, a néprajz néhány fontos kérdésének megvitatására.

A megbeszélést 24-én de. az Akadémia részéről BÁRCZI Géza akadémikus nyitotta meg, a Debreceni Egyetem részéről pedig SULÁN Béla, az egyetem rektora.

Az első előadást GUNDA Béla egyetemi tanár, a Debreceni Néprajzi Intézet igazgatója tartotta *A kultúra integrációja és az etnikai csoportok alakulása* címen. Összefoglalta a kérdés nemzetközi irodalmát, és különösen BENEDICT nézeteivel foglalkozott, a társadalom integrálódásának jellegzetességeivel, s a különböző társadalmak pszichológiai típusaival. Ismertette ezen nézetek kritikáját is, majd a magyar etnikai csoportok kutatásának lehetőségeit elemezte az ismertetett elméletek alapján.

Előadását élénk vita követte. GÁLDI László a nemzeti ritmusfajták jelentőségére hívta föl a figyelmet az etnikus különbségek megállapításában; KODOLÁNYI János ormánysági tapasztalata alapján az etnikai csoport elhatárolásában az összeházasodás tényére hívta fel a figyelmet; VARGYAS Lajos az etnikai csoportok különbségeiben főként a társadalmi-történeti fejlődés különbségeit látja, s vizsgálatainkban egyaránt szükségesnek tartja az átfogó tipológiai és atlasz-munkát és a helyi, monografikus kutatásokat; K. KOVÁCS László a *néprajzi csoport* elnevezést ajánlotta az „etnikai csoport” terminus helyébe, ha a magyar nép táji, területi csoportjairól van szó, az *etnikai csoport* terminus pedig jelölje a nálunk élő nemzetiségeket; BARABÁS Jenő az integrálódással mindig együttjáró differenciálódásra figyelmeztetett; ANDRÁSFALVY Bertalan pedig arra, hogy BENEDICT elmélete valójában nem olyan végtelen, mint ahogy bírálói állítják. A sokoldalú vitát DÖMÖTÖR Sándor és HOLSZKY (Lengyelország) felszólalása zárta be.

Délután BALASSA Iván tartott előadást „A magyar földművelés rendszere” témáról. Összefoglalta az idevonatkozó kutatásokat, és

rámutatott az eredmények mellett a még kellően ki nem dolgozott területekre is. A hozzászólók kiegészítették az elmondottakat részint a földművelés oldaláról — NYÁRÁDY Mihály, BARABÁS Jenő —, részint a vele szorosan összetartozó állattartás szempontjából, ahol FÖLDES László és DUNĂRE Nicolae (Románia) megkísérelte a pásztorkodás rendszerét és a megfelelő terminológiát fölvezetni.

25-én délelőtt két előadás volt. DÉGH Linda tartotta az elsőt *A mondanakutatás jelenlegi problémáiról*. Vázolta, a mondanakutatók antwerpeni megbeszéléseire is hivatkozva a monda műfajának jelenleg folyó nemzetközi kutatását, különösképpen hangsúlyozva, a magyar hiedelem-mondák rendszerezési problémáit, s előadta az eddigi gyűjtések történetét, valamint az antwerpeni határozatokat a monda katalogizálására. A hozzászólások főleg az anyag-feltárás lehetőségeit érintették: VAJKAI Aurél, ERDÉSZ Sándor, DÖMÖTÖR Tekla, GÁLDI László (román vonatkozásban), FERENCZI Imre, MORVAY Péter, K. KOVÁCS Péter, BÉRES András, KOVÁCS Ágnes.

A második előadó BODROGI Tibor volt, témája *A társadalomszervezet kutatásának módszere*. Különösen az újabb angolszász vizsgálatok statisztikai-szociográfiai módszereit elemezte. A hozzászólók sorában MORVAY Judit a kifejezetten néprajzi módszerek lehetőségeit fejtegette, KATONA Imre egy sajátos társadalmi csoport, a kubikuság szempontjából szólt hozzá a kérdéshez, BELÉNYESY Márta pedig a középkori történeti források tapasztalataival egészítette ki mind BODROGI, mind GUNDA előző napi előadását. VAJKAI Aurél THEURNWALD dudari gyűjtésére emlékezett vissza, ANDRÁSFALVY Bertalan pedig a statisztikai módszer egymagában elégtelen voltát hangsúlyozta.

Délután a résztvevők autóbuzsókirándulás során megtekintették a hajdusoboszlói pásztortörpítványeket, egy nádudvari fazekasműhelyt és az esti Hortobágyot.

A symposion igen hasznos volt tudományunk számára, mert a kutatás elhanyagoltabb kérdéseit állította középpontba, különö-

sen az első, harmadik és negyedik téma során. Jelentőségét a nagyszámú hallgatóság is igazolja, amely minden alkalommal megtöltötte az egyetem auláját, s amelynek köré-

ben néprajzi kutatók, egyetemi ifjúság és a rokontudományok képviselői egyaránt nagy számban foglaltak helyet.

VARGYAS LAJOS.

A Grúz Tudományos Akadémia Folklorintézetének 1963. évi konferenciája

A Grúz Tudományos Akadémia 1963. évi (január 23—25) munkakonferenciája jelentősen nagyobb szabású volt, mint az elmúlt években. Ez a jellemzés egyaránt érvényes a résztvevők számát illetően, a rokontudományok képviselőinek aktivitása tekintetében és mindenekelőtt a konferencia munkaprogramjának fontosságára nézve. A hír voltaképpen nem meglepő. Egyre inkább „megszokjuk”, hogy a Szovjetunióban, a szaktudományunk elméleti és gyakorlati kérdései iránt megnyilatkozó széleskörű társadalmi és tudományos érdeklődés maximális teljesítményekre sarkallja a kutatókat, s ennek következtében a népköltészet tudományos (mind egyetemes, mind pedig az egyes népek folklórja) megismerése nagy léptekkel halad előre. A folklorisztika e reneszánszának egyik mozzanata a tbiliszi munkaértekezlet is, amelynek tematikája szervesen kapcsolódik az össz-szovjet népköltészet tudomány terveibe.

Az értekezlet alap témái voltak: a folklorisztika aktuális kérdéseinek elméleti jellegű megvilágítása, az 1962. évi gyűjtőexpedíciók vezetőinek beszámolója és a grúz népköltészet eddigi anyagának teljes kiadása. Az értekezletet a grúz költők doyenje, az Akadémia Irodalomtörténeti Intézetének igazgatója, LEONIDZE, G. nyitotta meg; beszédét és az értekezlet krónikáját a Grúz Írószövetség lapja, a *Literaturuli Gazeti* 1963. február 1-i száma közölte.

Az elhangzott előadások közül kiemelkedtek VIRSZALADZE, E. „A grúz vadászeposz művészi képei”, ZANDILAVA Z. „A grúz halászköltészet az acsar (adzsar) folklórban” és CANAVA, A. „Epikus hagyomány a mingrel népköltészetben” c. tanulmányok. Több előadás hangzott el a zene- és táncfolklór, folklorisztika történet, egyes műfajok, ill. alkotásokkal kapcsolatos kérdésekről.

Az elmúlt két év folyamán az Intézet hét tudományos gyűjtőexpedíciót szervezett Grúzia különböző vidékein; ezek munkájában száznál több kutató vett részt. A legfontosabak voltak közülük a Racsá-Lecshumi (Észak-Nyugat Grúzia) és Szvanétia területén, SZHARULIDZE, G. vezetésével végzett szöveg-folklor gyűjtés; ill. a CSIRKVAZDE G. vezette zenefolklor gyűjtés Guria (Dél-Nyugat Grúzia) és Mtiuleti (Észak-Kelet Grúzia) területén.

A fővárosi intézetnél nem kisebb gyűjtőmunkát végeztek a vidéki kutatóintézetek

(Szhumi, Telavi, Batumi, Sztaliniri) munkatársai sem, közülük kiemelkednek a batumit. intézet munkája, amelyről NOGAIDELI, Dzs. számolt be; valamint a szhumii, amelye. SZOLOKAJA, S. ismertetett.

Széleskörű vita követte az intézet igazgatójának, CSIKOVANI-M.-nek a grúz népköltészet teljes anyagának kiadására vonatkozó tervzetét, amelyet „A grúz népköltészet klasszifikációjának és kiadásának elvei” címmel olvasott fel, ill. egy hónappal korábban nyomtatott formában bocsátott közre. A kiadás szükségességét, halaszthatatlan voltát az előadó ragyogó érvekkel bizonyította, s hogy meg kell indítani a munkálatokat, az sem a folkloristák, sem a létesítendő kiadásban érdekelt hivatalos szervek részéről nem képezte vita tárgyát. Valamennyi hozzászóló a nemzeti feladat iránti elragadtatás hangján foglalt állást amellett, hogy a terv minél előbb és minél magasabb szinten kerüljön megvalósításra.

A vita a kiadás, a kötetek szerkesztési elvei körül bontakozott ki, s végső soron arra az eredményre jutott, hogy a tervben lefektetett rendező elvek gyakorlatilag eléggé meg-alapozottak, lényeges változtatás indokolatlan lenne. Ennek megfelelően, szemben az eddig elsősorban érvényesült „etnográfiai” (resp. nyelvjárási-dialektológiai) szempontú kötetrendezés- és kiadási elvekkel (az alapvető tudományos gyűjtemények néprajzi és etnikai csoportok anyagát tartalmazzák; ezt a kiadási elvet a szovjet grúz folklorisztika megindulásának hajnalán, 1931-ben SANIDZE, A. fejtette ki és vezette be nagyszerű hevszur gyűjteményének közrebocsátásával), az anyagot „műfajok” szerint rendezve adják ki, mert a kronológiai rendezés, mint erre CSIKOVANI joggal mutatott rá, a tudomány mai szintjén még nem valósítható meg. A többkötetes kiadás CSIKOVANI javasolta műfajcsoportosítása a következő: 1. Heroikus dalok, 2. Történeti dalok, 3. Mitológikus dalok, 4. Rituális dalok, 5. Szerelmi dalok, 6. A mindennapi élet dalai (saqopiero leksebi, БЫМБЫЕ ПЕСНИ), 7. Gazdasági és munkadalok, 8. Jelenlegi dalok. Az egyes változatokat természetesen kísérik a rá vonatkozó folklorisztikai adatok; valamennyi kötetet terjedelmes tanulmány vezet be, s a szövegek közlése, a lehetőségeknek megfelelően, kielégíti a nyelvészeti követelményeket is. A jelenlegi (szov-